

پرورش حواس در دوران نوباوگی و نوپایی کودک

مهسا اکنون دو سال اول زندگی خود را پشت سر گذاشته است. او از مرحله ی نوباوگی به نوپایی رسیده است. بدون تکیه گاه می ایستد، راه می رود، به صورت تلگرافی صحبت می کند و نزدیک به دویست واژه را یاد گرفته است.

از چشمگیرترین دوره های رشد کودک دوره نوباوگی و نوپایی است به طوری که تغییرات پرشتاب در بدن و مغز کودک به یادگیری مهارت های حرکتی و توانایی های ادراکی کمک می کند. بی شک یکی از تاثیرگذارترین عوامل در فرایند رشد کودک، محیط اطراف او می باشد. هر چه محیط از نظر سطح تحریکات غنی تر باشد، رشد کودک بهنجارتر ادامه پیدا می کند. تحریک مغز در مدتی که به سرعت رشد می کند ضروری است. به عنوان مثال برای اینکه مراکز بینایی مغز به طور طبیعی رشد کنند تجربیات اولیه و متنوع دیداری ضروری هستند. وقتی کودک ما برای مدت ۳ یا ۴ روز از نور محروم باشد این مناطق مغز تباه می شود. پس کیفیت کلی محیط بر رشد کلی مغز تاثیر می گذارد. وقتی کودکی از لحظه تولد در محیطی بزرگ شود که از لحاظ مادی و اجتماعی تحریک کننده باشد در مقایسه با کودکی که در انزوا بزرگ شده است، مغز او تحریک بیشتری شده و بر رشد آن تاثیر می گذارد. هر چه محرومیت طولانی تر باشد تاثیرات آن عمیق تر است. **محیط پر از استرس، نگرانی و اضطراب همراه با بی توجهی عاطفی و فاقد امکانات برای بازی و فعالیت کودک، محیط مناسبی برای رشد کودک نمی باشد.** برخی خانواده ها فکر می کنند صحبت کردن با کودک در سال های اول زندگی کودک بی فایده است. آن ها باید بدانند حرف زدن با کودک در طول دوران کودکی سطح تحریکات شنوایی برای کودک را بالا می برد و منجر به تقویت زبان او می شود. مراقبت محبت آمیز مادر مانند در آغوش گرفتن و به آرامی با او صحبت کردن از جمله راهکارهای مناسب برای برای تحریک مناسب کودک می باشد.

علاوه بر محیط های محروم، محیط هایی که با انتظارات و توقعات فراتر از توانایی های جاری کودک به آن ها فشار می آورند نیز توانایی های مغز را کاهش می دهند. متاسفانه مشاهده می شود که برخی والدین کودکان نوپای خود را برای یادگیری اعداد، حروف الفبا و حتی روخوانی، ریاضیات، نقاشی، موسیقی و غیره به مراکز آموزشی می فرستند. این برنامه ها بچه ها را باهوش تر به بار نمی آورند بلکه علاقه آنان را به یادگیری تهدید کرده و شرایطی شبیه محرومیت از تحریک به وجود می آورد. انتظارات والدین در هر دوره ی رشد کودک باید متناسب با توانایی ها و شرایط جسمانی او باشد. فشار، بیش از حد توانایی کودک و بالا بردن انتظارات از او، شرایط را برای ادامه رشد سالم فعلی و آینده مشکل می کند.

راهکارها:

والدین باید اسباب بازی های متناسب با سن کودک را برای آن ها تامین کنند و آن ها را در فعالیت های روزانه درگیر کنند. غذا خوردن مشترک، بازی دالی موشه¹، حمام کردن قبل از خواب، نگاه کردن به آلبوم عکس و صحبت کردن درباره آن می توانند از جمله راهکارها برای بالابردن سطح تحریک کودک باشند.

برای تحریک حس شنوایی، صحبت کردن با کودک که خود می تواند باعث تقویت زبان نیز شود موثر است. تهیه اسباب بازی هایی که موزیکال باشد، خواندن قرآن که لحنی ملایم دارد و همچنین پخش ترانه و موسیقی آرام برای کودک نیز از دیگر روش های تحریک حس شنوایی می باشد.

تحریک حس بینایی با فراهم کردن اسباب بازی های رنگارنگ، آویز کردن اسباب بازی بالای تختخواب کودک و رو در رو با او صحبت کردن امکان پذیر است.

¹ بازی ای که در آن پدر یا مادر مکرراً صورت خود را پشت یک صفحه پنهان و سپس آشکار می کند. با این کار کودک با لبخند واکنش نشان می دهد.

فراهم کردن اسباب بازی های بزرگ که کودک نمی تواند آن ها را کامل در دهان فرو برد و در عین حال جنس و کیفیت آن طوری است که مکیدن و به دندان گرفتن آن آسیبی به کودک وارد نمی کند برای تحریک حس چشایی مناسب است.

در آغوش گرفتن کودک، تماس بدنی مخصوصا با مادر و خریدن اسباب بازی هایی که کودک بتواند آن ها را در آغوش بگیرد حس بساوایی (لامسه) کودک را تحریک می کند.

علی نقی قاسمیان نژاد

Ali.ghasemian@ymail.com